

Taxonomie EU a obor VaK

Filip Wanner

Pokud se svět znovu a bolestivě nepřesvědčuje, že řešit své problémy rozpoutáním válečného konfliktu je v dnešní době naprosto nepřijatelné a neobhajitelné, největší výzvou, před kterou naše civilizace stojí, je probíhající klimatická změna a naše adaptace na ni.

Po mnoha vědeckých studiích a varováních odborné veřejnosti jednotlivé státy zareagovaly nejprve v roce 1997 přijetím **Kjótského protokolu**, na který pak v prosinci 2015 navázala **Pařížská dohoda**. Tato dohoda si stanovila za cíl ochranu klimatu, konkrétně udržet nárůst průměrné globální teploty výrazně pod 2 °C oproti období před průmyslovou revolucí a usilovat o to, aby tento nárůst teploty nepřekročil hranici 1,5 °C. Česká republika jako člen EU se přihlásila s ostatními členskými státy k závazku společně snížit do roku 2030 emise skleníkových plynů nejméně o 40 % ve srovnání s rokem 1990 [1]. Evropská unie pak představila svůj vlastní ambicióznější plán na ochranu klimatu, když v roce 2020 schválila **European Green Deal**, jehož cílem je dosáhnout do roku 2050 takzvané uhlíkové neutrality (nulové čisté emise uhlíku do atmosféry) [2]. Součástí **European Green Deal** je pak balíček **Fit for 55**, což je souhrn revizí stávajících evropských směrnic a nařízení v celkem 12 oblastech, jejichž přijetím a splněním by mělo být dosaženo do roku 2030 snížení emisí skleníkových plynů o 55 % oproti roku 1990 [3]. Je zřejmé, že redukce emisí a dosažení uhlíkové neutrality je věc, která zásadně ovlivní a změní všechny hospodářské činnosti člověka, obor vodovodů a kanalizací nevyjímaje.

Na pozadí všech těchto klimatických plánů Evropská unie přijala svou taxonomii, která se v současné době sestává z těchto přijatých nařízení EU:

- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852** ze dne 18. června 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic a o změně nařízení (EU) 2019/2088 Klasifikační systém pro určení environmentálně udržitelných investic [4].
- **Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2021/2139** ze dne 4. června 2021, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852, pokud jde o stanovení technických screeningových kritérií pro určení toho, za jakých podmínek se hospodářská činnost kvalifikuje jako významně přispívající ke zmírňování změny klimatu nebo k přizpůsobování se změně klimatu, a toho, zda tato hospodářská činnost významně nepoškozuje některý z dalších environmentálních cílů [5].
- **Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2021/2178** ze dne 6. července 2021, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 upřesněním obsahu a struktury informací, které mají zveřejňovat podniky podle článků 19a nebo 29a směrnice 2013/34/EU v souvislosti s environmentálně udržitelnými hospodářskými činnostmi, a upřesněním metodiky za účelem plnění této povinnosti zveřejňování informací [6].
- **Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2022/1214** ze dne 9. března 2022, kterým se mění nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2021/2139, pokud jde o hospodářské činnosti v některých odvětvích energetiky, a nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2021/2178, pokud jde o specifické zveřejňování informací v souvislosti s těmito hospodářskými činnostmi [7].

Asi mediálně nejznámější je poslední zmíněné nařízení, které stanovuje striktní pravidla pro zařazení aktivit spojených s jadernou energií a zemním plynem do taxonomie EU. Důležité je si uvědomit, že taxonomie EU byla přijata formou nařízení, která platí již v tuto chvíli přímo v jednotlivých členských státech EU ode dne jejich zveřejnění a na rozdíl od směrnic nemusí projít procesem transpozice do národních legislativ.

Co tedy vlastně je taxonomie EU? Je to především nástroj pro finanční sektor, který zavádí klasifikační systém pro určení environmentálně udržitelných investic. Cílem je zavést transparentnost a srozumitelnost při hodnocení vlivu jednotlivých investic na životní prostředí a zabránit takzvanému greenwashingu, kdy jako environmentálně šetrné investice jsou maskovány a jsou za ně vydávány i ty činnosti, které životnímu prostředí nepomáhají, či jej dokonce poškozují. Tento klasifikační systém by měl sloužit jak soukromému sektoru, tak i jednotlivým členským státům EU. Takovýto klasifikační systém není žádný světový unikát, obdobné taxonomie zavedla například Světová banka nebo Čína, vlastní formu klasifikačního systému se pak chystá zavést i Velká Británie.

Jelikož s tímto typem klasifikačního systému se setkáváme poprvé, je třeba rovněž zdůraznit, že taxonomie EU není povinný seznam ekonomických činností pro investory, do kterých je možné či dokonce povinné investovat, ani povinný požadavek na veřejné investice či dokonce povinný požadavek na splnění environmentálních cílů pro společnosti či finanční produkty.

Nařízení 2020/852 stanovuje šest environmentálních cílů (zmírňování změny klimatu, přizpůsobování se změně klimatu, udržitelné využívání a ochrana vodních a mořských zdrojů, přechod na oběhové hospodářství, prevence a omezování znečištění, ochrana a obnova biologické rozmanitosti a ekosystémů) k jejichž naplnění mají napomoci i investice splňující kritéria taxonomie EU. Jedním z hlavních nástrojů určujících, zda daná investice splňuje podmínky taxonomie EU, jsou Technická screeningová kritéria (TSK) uvedená v přílohách I a II Nařízení 2021/2139. Zde jsou pro jednotlivé obory hospodářské činnosti popsána TSK pro zmírňování a přizpůsobování změny klimatu. TSK pro přizpůsobování změny klimatu mají spíše popisný charakter, jejich cílem je určit, zda a jak daná investice bude čelit událostem jako například sucho, záplavy, tornáda, sesuv půdy a mnoho dalších událostí spojených se změnou klimatu. TSK pro zmírňování změny klimatu na rozdíl od toho zavádí konkrétní kvalitativní parametry, obor vodovodů a kanalizací nevyjímaje. V případě výstavby, rozšiřování a provozu systémů na akumulaci, úpravu a rozvod vody jsou TSK splněna při dosažení čisté průměrné spotřeby energie na odběr a úpravu vody nižší než 0,5 kWh/m³ vyprodukované dodávky vody nebo při dosažení ztrát vody v síti nižší než 1,5 indexů úniku infrastruktury (ILI) nebo za použití jiné vhodné metody. Při obnově těchto systémů pak TSK jsou splněna při snížení čisté průměrné spotřeby energie systému nejméně o 20 % ve srovnání s vlastní výchozí výkonností zprůměrovanou za tři roky, včetně odběru a úpravy vody, měřeno v kWh/m³ vyprodukované dodávky vo-

dy nebo zmenšením rozdílu buď mezi stávající mírou úniků zprůměrovanou za tři roky vypočtenou pomocí hodnotící metody založené na indexu úniků z infrastruktury (ILI) a hodnotou ILI 1,5, nebo za použití jiné vhodné metody. Pokud se jedná o výstavbu, rozšiřování a provoz systémů na odvádění a čištění odpadních vod, tak TSK jsou formulována limitem spotřeby elektrické energie vyjádřené jako kWh/EO · rok (EO – ekvivalentní obyvatel), přičemž pro ČOV v kategorii do 10 000 EO je tento limit 35 kWh/EO · rok, pro ČOV v kategorii do 100 000 pak 25 kWh/EO · rok a pro ČOV nad 100 000 EO 20 kWh/EO · rok. Pokud výstavba ČOV nahrazuje starší systém (septické nádrže, anaerobní laguny), provede se posouzení a porovnání přímých emisí produkovaných skleníkových plynů. V případě obnovy ČOV či kanalizace jsou TSK splněna při prokázání snížení spotřeby elektrické energie minimálně o 20 % ve srovnání s původním systémem za poslední tři roky. Zároveň provozovatel musí prokázat, že nedochází k žádným podstatným změnám týkajícím se vnějších podmínek, včetně změn povolení k vypouštění nebo změn zatížení aglomerace, které by vedly ke snížení spotřeby energie, a to nezávisle na přijatých opatřeních ke zvýšení účinnosti. **Jak v případě úpraven vody, tak i čištění odpadních vod čistá spotřeba energie může zohledňovat opatření snižující spotřebu energie, jako je regulace zdrojů (zatížení znečišťujícími látkami na vstupu, či omezení srážkových vod) a v příslušných případech výrobu energie (např. vodní, solární a větrné energie).** Především instalace fotovoltaických panelů při výstavbě a rekonstrukci ČOV může být do budoucna nedílnou součástí téměř každého investičního projektu. TSK budou ze strany Evropské komise každé tři roky podléhat přezkumu jejich správného a aktuálního nastavení.

Nařízení 2021/2178 pak doplňuje Směrnici 2013/34/EU a stanovuje pro nefinanční podniky minimální požadavky, které musí být splněny pro to, aby se předešlo významnému poškození některého příslušného environmentálního cíle. V přílohách I a II jsou stanoveny požadavky na vykazování klíčových ukazatelů výkonnosti včetně údajů, jako je například podíl obratu, kapitálových výdajů a provozních výdajů z produktů nebo služeb souvisejících s hospodářskými činnostmi v souladu s taxonomií. Toto nařízení stanovuje metodiku vykazování i příslušné šablony tabulek k vyplnění.

Taxonomie EU přináší nový pohled na výstavbu a provozování vodohospodářské infrastruktury. Provozní ukazatele, jako jsou ztráty vody ve vodovodní síti, spotřeba elektrické energie či produkce emisí skleníkových plynů, nabydou na významu a bez přehánění se dostanou prakticky na úroveň limitů pro pitnou vodu a pro vyčištěné odpadní vody. Pro provozovatele vo-

dohospodářské infrastruktury to znamená v první řadě naučit se řádně tato provozní data získávat a vyhodnocovat. V druhé řadě pak ve spolupráci s vlastníkem vodohospodářské infrastruktury připravovat projekty vedoucí ke snižování energetické náročnosti úpravy pitné vody a čištění odpadních vod, či snižování ztrát vody v síti. Je totiž pravděpodobné, že Česká republika, respektive Státní fond životního prostředí ČR v nějaké podobě v budoucnu může přijmout TSK taxonomie EU jako parametr pro vyhodnocení žádosti o přidělení dotací jednotlivým projektům. Také chystaná revize směrnice o čištění městských odpadních vod s velkou pravděpodobností zahrne požadavky na energetickou účinnost a uhlíkovou neutralitu jako jeden z požadavků na provozovatele ČOV. Splnění vybraných TSK vyjádřených v parametrech spotřeby elektrické energie na m³ vyrobené pitné vody či vyčištěných odpadních vod na EO však bude náročné a problematické. Řada ÚV a ČOV dnes totiž má vyšší energetickou náročnost než limity TSK. Navíc s rostoucími požadavky na kvalitu pitných a vypouštěných vyčištěných odpadních vod včetně nutnosti řešit nové polutanty se energetická náročnost spíše zvyšuje. Metoda vykazování ztrát vody formou indexu úniků z infrastruktury pak v ČR není prakticky používána. Na druhé straně taxonomie EU a jí nastavená TSK mohou být i příležitostí, jak částečně řešit otázku drahých energií či roztržitosti vodohospodářské infrastruktury v ČR. Stále totiž platí, že nejlepších výsledků s nejvyšší energetickou účinností dosahují největší ÚV a ČOV. Taxonomie EU také může přispět k tomu, aby jednotlivé vodárenské společnosti svým zákazníkům nejen dodávaly pitnou vodu v požadované kvalitě a čistily odpadní vody na požadovanou úroveň, zároveň ale při své činnosti minimalizovaly negativní dopad na životní prostředí, jakkoliv jsme si jej doposud neuvědomovali.

Literatura

1. www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda
2. www.switchtorgreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy
3. www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/
4. www.shorturl.at/HKW69
5. www.shorturl.at/fiNR6
6. www.shorturl.at/bnX27
7. www.shorturl.at/ghKLX

*Ing. Filip Wanner, Ph.D.
Vodovody a kanalizace Beroun, a. s.*